

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра міжнародних економічних відносин

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини
за освітньою програмою
«Міжнародні економічні відносини»

**НА ТЕМУ «УДОСКОНАЛЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ
МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС»**

Виконавець: студент
ФМЕ, група 43
Жуков Владислав Олександрович _____
(підпис)

Науковий керівник: к.е.н., доцент
Засць Микола Артемович _____
(підпис)

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність кваліфікаційної роботи. У сучасному світі, де глобалізація та взаємозалежність між державами стають дедалі важливішими, міжнародна торгівля відіграє ключову роль. Торгівля товарами становить невід'ємну частину глобальної економіки, впливаючи на економічний ріст, розвиток інфраструктури, технологічні інновації та соціальне вдосконалення країн. Важливим аспектом цих процесів є взаємодія між Україною та Європейським Союзом у сфері товарообігу, яка є однією з основних площадок для реалізації глобальних економічних ініціатив.

Актуальність цієї кваліфікаційної роботи обумовлені кількома ключовими факторами. Перш за все, в останні роки Україна активно просувається на шляху до інтеграції в Європейський Союз. Угода про асоціацію, що включає створення глибокої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ПВЗВТ+), укладена між Україною та ЄС, відкрила перед країною нові горизонти для розширення та поглиблення торговельних зв'язків. Це, у свою чергу, вимагає детального аналізу впливу цих інтеграційних процесів на торгівлю товарами.

По-друге, в умовах глобальних економічних викликів, таких як зміни у світових торгових моделях, економічні санкції та геополітичні конфлікти, стає важливим глибоке розуміння особливостей та тенденцій світової торгівлі. Для України, яка перебуває в періоді значних політичних та економічних перетворень, критично важливим є аналіз і оцінка зовнішньої торгівлі з країнами ЄС для розробки ефективної торгової стратегії та забезпечення сталого розвитку національної економіки.

Крім того, детальне дослідження торговельних взаємодій між Україною та ЄС дозволяє оцінити вплив таких чинників, як зміна тарифних і нетарифних бар'єрів, логістичні проблеми, валютні коливання та геополітичні ризики, які істотно впливають на процеси торгівлі.

Українські науковці, такі як І. Рибак та О. Бабінська, активно досліджують основні фактори, що впливають на оборот міжнародної торгівлі країни. Інші автори, включаючи Л. Алавердяна та О. Романенка, фокусуються на вивченні економічних індикаторів та їхніх змін, які відображають еволюцію зовнішньоторговельних відносин. Роботи Я. Квача та А. Грималюка показують періодичні коливання у сфері міжнародної торгівлі, тоді як Г. Давиденко визначає роль торговельних бар'єрів та нетарифного регулювання у сучасних умовах. І. Платонова у своїх працях акцентує увагу на значенні експорту для економічного розвитку і аналізує структуру українського експорту до країн ЄС, підкреслюючи актуальні виклики.

Мета кваліфікаційної роботи полягає в аналізі зовнішньої торгівлі товарами між Україною та ЄС та формулюванні напрямків щодо її вдосконалення.

Поставлена мета обумовила формулювання **завдань кваліфікаційної роботи:**

- дослідити поняття та роль зовнішньої торгівлі товарами для економіки країни;
- дослідити поняття торговельної політики та її роль у регулюванні зовнішньої торгівлі;
- узагальнити показники оцінки та аналізу зовнішньої торгівлі товарами;
- здійснити аналіз положень торговельних угод між Україною та ЄС в частині регулювання торгівлі товарами;
- провести аналіз показників обсягів та структури торгівлі товарами між Україною та ЄС;
- здійснити аналіз чинників впливу на торгівлю товарами між Україною та ЄС;
- запропонувати напрямки удосконалення товарного асортименту в торгівлі товарами між Україною та ЄС;
- запропонувати напрямки вдосконалення торгової політики в частині забезпечення регулювання торгівлі товарами між Україною та ЄС.

Об'єктом дослідження виступає зовнішня торгівля товарами між Україною та ЄС.

Предмет дослідження - науково-теоретичні положення та практичні рішення удосконалення зовнішньої торгівлі товарами між Україною та ЄС.

У роботі знайшли застосування такі **методи дослідження** як аналіз і синтез, узагальнення – для дослідження теоретичних засад зовнішньої торгівлі товарами та торговельної політики; графічний метод – для наочного представлення географічної та товарної структури зовнішньої торгівлі товарами між Україною та ЄС, SWOT-аналіз – для узагальнення чинників, що впливають на зовнішню торгівлю товарами між Україною та ЄС, методи статистичного аналізу - для представлення даних стосовно структури та динаміки показників зовнішньої торгівлі товарами між Україною та ЄС.

Інформаційна база кваліфікаційної роботи складається з робіт українських та міжнародних дослідників у сфері економічних і торговельних відносин, офіційної статистики України за період 2016-2024 років, актуальних аналітичних звітів.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (50 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 115 сторінок. Основний зміст викладено на 108 сторінках. Робота містить 5 таблиць, 12 рисунків.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами виконання кваліфікаційної роботи бакалавра опубліковано наукові роботи: Жуков В. О. Аналіз зовнішньої торгівлі товарами між Україною та ЄС. Збірник наукових робіт за підсумками студентської дистанційної науково-практичної конференції «Минуле, Сучасне, Майбутнє», Одеса: ОНЕУ, 2024 (у друці).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ»** розглянуто теоретичні основи зовнішньої торгівлі, включаючи роль та значення торгівлі товарами для економіки країн. Визначені ключові теоретичні підходи до розуміння зовнішньої торгівлі, також було обговорено основні фактори, що впливають на зовнішню торгівлю, включно з економічними, політичними та соціокультурними аспектами.

У другому розділі **«АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ»** було проведено аналіз поточного стану та динаміки зовнішньої торгівлі товарами між Україною та ЄС. Було досліджено основні товарні потоки, ключові товарні групи, які Україна експортує та імпортує з ЄС. Розділ включає також аналіз торговельних угод між Україною та ЄС та їхній вплив на економіку. Також було розглянуто вплив геополітичних змін на торговельні відносини.

У третьому розділі **«НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС»** було розроблено стратегічні напрямки удосконалення зовнішньої торгівлі товарами. Розділ включав пропозиції щодо диверсифікації експорту, підвищення якості українських товарів для підвищення їх конкурентоспроможності на світовому ринку. Було розглянуто можливості лібералізації торгівлі, спрощення митних процедур, а також перегляду квот і торговельних угод з метою забезпечення більш вигідних умов для українського експорту.

ВИСНОВКИ

Аналіз теоретичних основ міжнародної торгівлі підкреслив важливість взаємодії економік на глобальному рівні, виявивши як взаємну вигоду від спеціалізації та обміну, так і виклики, пов'язані з регулюванням та захистом національних інтересів. Було визначено, що успішна торгівля сприяє економічному зростанню, інноваціям та культурному обміну.

У контексті торгівлі між Україною та ЄС було розглянуто різноманітні чинники впливу. Економічні аспекти, зокрема торговельна лібералізація через ПВЗВТ, зіграли ключову роль у збільшенні обсягів торгівлі, хоча й виявили необхідність адаптації української економіки до європейських стандартів. Технологічні інновації, включаючи цифровізацію та впровадження ІІІ, значно вплинули на логістику та управління ланцюгами поставок, відкриваючи нові можливості для зростання та ефективності. Політичні та соціальні фактори, включаючи збройний конфлікт та політичну нестабільність, внесли певні виклики, зокрема в питаннях заборони на експорт сільськогосподарської продукції, що вимагає від України гнучкості та шукання альтернативних ринків збуту. Географічна структура торгівлі між Україною та ЄС відображає секторальну спеціалізацію та взаємодоповнюваність економік, однак вимагає

постійної уваги до динаміки глобальних та регіональних ринків, а також до змін у міжнародному регуляторному середовищі.

Міжнародна торгівля товарами є багатогранним і динамічним процесом, який залежить від різноманітних економічних, політичних, технологічних, соціально-культурних та екологічних факторів. Розуміння цих аспектів є ключовим для аналізу глобальних торговельних тенденцій та розробки ефективних стратегій управління міжнародною торгівлею. Також це дозволяє країнам адаптуватися до змінюваних умов світової економіки, Торговельний баланс відіграє ключову роль у визначенні економічної стратегії країни на міжнародній арені. Профіцит може сприяти накопиченню валютних резервів та стимулювати інвестиції, тоді як дефіцит може вказувати на необхідність реформ та пошуку нових ринків для експорту. Політика урядів, спрямована на поліпшення торговельного балансу, включає заходи зі стимулювання експорту, захисту внутрішнього ринку та диверсифікації економіки.

Торгівля між Україною та Європейським Союзом має вирішальне значення для економічного розвитку обох сторін. Вона сприяє не тільки економічному зростанню через збільшення обсягів виробництва та експорту, але й диверсифікації ринків та зменшенню залежності від одного чи кількох торговельних партнерів. З введенням зони вільної торгівлі, що значно спростила торговельні бар'єри, експорт з України до ЄС значно збільшився, стимулюючи вітчизняних виробників до покращення якості продукції та розширення виробництва.

На сьогоднішній день Європейський Союз є одним з найбільших торговельних партнерів України. За останніми даними, частка ЄС у зовнішній торгівлі України становить близько 40%, що свідчить про глибоку інтегрованість української економіки у європейський ринок.

Експорт України до країн Європейського Союзу є досить диверсифікованим, але серед ключових товарних груп можна виділити наступні:

1. Агропромислова продукція: Україна є одним зі світових лідерів по експорту зернових, таких як пшениця та кукурудза. Також значні обсяги експорту становить соняшникова олія та інші олійні культури.
2. Чорні метали та вироби з них: Україна постачає на європейські ринки значні обсяги сталі, феросплавів, а також інших металопродуктів.
3. Хімічна продукція: Добрива, пластмаси, каучуки та інші хімічні речовини також займають важливу частку у структурі експорту.
4. Деревина та вироби з деревини: Завдяки великим лісовим ресурсам, Україна експортує значні обсяги деревини та меблів.
5. Машинобудування: Зокрема, експортуються компоненти для авіаційної промисловості, залізничного транспорту та сільськогосподарської техніки.

Щодо торговельної політики - вона останніми роками була спрямована на інтеграцію в європейський економічний простір, що призвело до значного зростання експорту українських товарів до ЄС. Важливим кроком стала

ратифікація Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, яка включала створення зони вільної торгівлі. Це сприяло лібералізації торгівлі, скасуванню мит, та створенню сприятливих умов для обміну товарів і послуг.

З іншого боку, Європейський Союз відіграє ключову роль у формуванні торговельних норм і стандартів, які Україна приймає для гармонізації своїх законодавчих та регуляторних рамок з європейськими. Це не тільки сприяє зростанню експорту українських товарів, але й забезпечує вищу якість імпортованих товарів, відкриваючи доступ до ширших ринків.

Угода про вільну торгівлю стала каталізатором для значних регулятивних змін в Україні, спрямованих на вдосконалення бізнес-клімату та інвестиційної привабливості. Важливою частиною цього процесу стало впровадження європейських стандартів у різних галузях, включаючи санітарні та фітосанітарні заходи, захист прав споживачів, та екологічні норми.

Регулятивні зміни та угоди між Україною та ЄС мають глибокий вплив на структуру та обсяги торгівлі між двома регіонами. Вони відіграють ключову роль у визначенні майбутнього економічного співробітництва, сприяючи не тільки збільшенню торговельних потоків, але й підвищенню якості життя населення, зміцненню економічної безпеки та стабільності в регіоні.

Треба розуміти, що торговельні бар'єри, як тарифні так і нетарифні, продовжують бути значною перешкодою для українського експорту. Хоча зона вільної торгівлі з ЄС сприяла зменшенню митних тарифів на багато товарів, нетарифні бар'єри, такі як складні процедури сертифікації, вимоги до маркування та стандарти якості, все ще становлять значні виклики. Ці бар'єри можуть обмежувати доступ українських товарів до європейського ринку, особливо у випадках, коли вимоги ЄС суттєво відрізняються від українських стандартів. Незважаючи на існуючі виклики, український експорт має великий потенціал для росту. Сільськогосподарські продукти, металургійна продукція, а також нові сектори, такі як ІТ та високотехнологічне обладнання, продемонстрували здатність конкурувати на світових ринках. Подальше вдосконалення торговельної політики, лібералізація регуляторного середовища та інвестиції у виробничі потужності можуть сприяти зростанню обсягів експорту.

Ключ до реалізації цього потенціалу лежить у збалансованому підході до вирішення існуючих проблем та стимулюванні інноваційних і експортно-орієнтованих галузей. Подальше зближення з ЄС і впровадження європейських стандартів допоможе підвищити якість українських товарів та зміцнити довіру міжнародних споживачів і партнерів.

Окрім того, Україна має значний потенціал для розширення та диверсифікації свого експортного асортименту, що може сприяти збільшенню економічної стабільності країни, покращенню балансу торгівлі та підвищенню її інтеграції в світову економіку. Здатність конкурувати на міжнародних ринках залежить не тільки від кількості та різноманітності товарів, але й від їх якості та відповідності до міжнародних стандартів.

Україна вже є визнаним експортером сільськогосподарських продуктів, металів та хімічних виробів. Проте, існує великий потенціал для розширення експорту в секторах з вищою доданою вартістю, таких як ІТ-послуги, машинобудування, високотехнологічне обладнання, а також у виробництві готової продукції замість напівфабрикатів. Диверсифікація експорту може включати також розвиток нішових продуктів, таких як органічні харчові продукти, екологічно чисті матеріали та інноваційні технологічні рішення.

Також, удосконалення торговельних відносин між Україною та ЄС неможливе без критичного перегляду існуючих квот і торговельних угод. Цей процес має на меті забезпечити більшу гнучкість та відповідність до сучасних економічних умов і потреб обох ринків. Ревізія квот допоможе вирішити питання, які стримують потенціал експорту, особливо в секторах, де Україна має конкурентні переваги. Водночас, модернізація угод може сприяти глибшій інтеграції ринків, зниженню торгових бар'єрів та підвищенню інвестиційних потоків.

Лібералізація торгівлі є ключовим елементом для забезпечення вільного і вигідного обміну товарами. Подальше зниження тарифів та скасування нетарифних бар'єрів може значно підвищити обсяги торгівлі між Україною та ЄС. Це, в свою чергу, сприятиме розширенню ринків для українських товарів і збільшенню іноземних інвестицій в українську економіку.

Спрощення митних процедур через впровадження електронного документообігу та автоматизації митних операцій є необхідним кроком для підвищення ефективності митного регулювання. Ці заходи дозволять скоротити часові витрати та витрати, пов'язані з митним оформленням, зменшити можливості для корупції, та підвищити загальну прозорість процесу імпорту та експорту.

Окремо слід мати на увазі рекомендації для дій на урядових рівнях: Зниження торговельних бар'єрів повинно залишатися пріоритетним завданням для України у співпраці з ЄС, що включає ліквідацію тарифних та нетарифних обмежень, сприяючи таким чином вільному обігу товарів і привабленню інвестицій. Ключовим елементом є модернізація логістичної інфраструктури, включаючи дорожнє, залізничне та портове господарство, що дозволить підвищити ефективність торгових операцій. Уряд повинен шукати можливості партнерства з приватним сектором і міжнародними донорами для фінансування цих проектів. Також необхідно адаптувати українські стандарти до міжнародних норм, особливо в агропромисловому і промисловому секторах, для підвищення довіри та конкурентоспроможності українських товарів. Важливо розширювати та поглиблювати двосторонні угоди з ЄС, що регулюють торгівлю, інвестиції, інновації та технологічну співпрацю, а також розвивати програми підтримки експортерів, зокрема через фінансування, консультації та сприяння доступу на зовнішні ринки. Нарешті, подальша автоматизація митних процедур через цифровізацію сприятиме скороченню часу і витрат на митне оформлення, забезпечуючи більшу ефективність міжнародної торгівлі.

За допомогою цих рекомендацій Україна зможе не тільки покращити свої торговельні відносини з ЄС, але й значно підвищити свою роль на міжнародній арені як надійного економічного партнера.

АНОТАЦІЯ

Жуков В.О. «Удосконалення зовнішньої торгівлі товарами між Україною та ЄС». Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» за освітньою програмою «Міжнародні економічні відносини». - Одеський національний економічний університет. - Одеса, 2024 р.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є зовнішня торгівля товарами між Україною та Європейським Союзом.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти розвитку зовнішньоекономічної торгівлі між Україною та Європейським Союзом. Встановлена сутність та принципи зовнішньоторговельної діяльності регіону. Були визначені ключові теоретичні підходи до розуміння зовнішньої торгівлі, також було обговорено основні фактори, що впливають на зовнішню торгівлю, включно з економічними, політичними та соціокультурними аспектами.

Проведено аналіз поточного стану та динаміки зовнішньої торгівлі товарами між Україною та ЄС. Було досліджено основні товарні потоки, ключові товарні групи, які Україна експортує та імпортує з ЄС. Було проведено аналіз торговельних угод між Україною та ЄС та їхній вплив на економіку, розглянуто вплив геополітичних змін на торговельні відносини.

Запропоновано та розроблено стратегічні напрямки удосконалення зовнішньої торгівлі товарами між Україною та Європейським Союзом.

Ключові слова: зовнішня торгівля, товари, Європейський Союз, Україна, товарні потоки, товарні групи, структура торгівлі.

ANNOTATION

Zhukov V.O. "Improving foreign trade in goods between Ukraine and the EU". Qualifying work for obtaining a bachelor's degree in the specialty 292 "International Economic Relations" under the " International Economic Relations " educational program. - Odesa National University of Economics. - Odesa, 2024.

The bachelor's thesis consists of three sections. The object of the study is foreign trade in goods between Ukraine and the European Union.

The paper examines the theoretical aspects of the development of foreign economic trade between Ukraine and the European Union. The essence and principles of foreign trade activity of the region are established. Key theoretical approaches to understanding foreign trade were identified, and the main factors affecting foreign trade were discussed, including economic, political and socio-cultural aspects.

An analysis of the current state and dynamics of foreign trade in goods between Ukraine and the EU has been carried out. The main commodity flows, key commodity groups that Ukraine exports and imports from the EU were investigated. An analysis of trade agreements between Ukraine and the EU and their impact on the economy was conducted, and the impact of geopolitical changes on trade relations was considered.

Strategic directions for improving foreign trade in goods between Ukraine and the European Union were proposed and developed.

Key words: foreign trade, goods, European Union, Ukraine, commodity flows, commodity groups, trade structure.